

# Editoriaal

## Informatiegestuurde politie

Cahiers Politiestudies  
Jaargang 2020-1, nr. 54  
p. 7-12  
© Gompel&Svacina  
ISBN 978-94-6371-196-8



Jelle Janssens<sup>1</sup>, Wim Broer<sup>2</sup>, Renze Salet<sup>3</sup> en Mark Crispel<sup>4</sup> (gasteditoren)

---

---

Hoewel in ‘*Wag the Dog*’, een satirische film uit 1997, de aandacht van het publiek wordt afgeleid van een schandaal naar een fictieve oorlog om zo de herverkiezing van een president veilig te stellen, duidt de uitdrukking op het doelbewust verleggen van de aandacht van een belangrijk item naar een minder relevant onderwerp. Als de staart kwispelt met de hond, dan is die laatste duidelijk minder intelligent en niet het brein achter de activiteit die plaatsvindt. Deze verhouding is met name relevant voor de politiewerking in een technologisch tijdperk. Veel wordt verwacht van de ontsluiting en verrijking van verschillende soorten gegevens via softwareprogramma’s. Via analyses worden verschillende soorten gegevens bijeengebracht om via algoritmes en artificiële intelligentie tot nieuwe inzichten of categorieën gegevens te komen die fenomenen sneller en beter zouden moeten helpen detecteren (Brayne, 2017). Een concept dat in dit verband vaak gebruikt wordt om binnen een bepaalde geografische locatie het risico in te schatten dat bepaalde criminele fenomenen zich zullen voordoen, wordt predictive policing genoemd (Meijer & Wessels, 2019).

Binnen de context van informatiegestuurde politiezorg wordt veel van deze nieuwe technologieën verwacht. Tegelijk is het duidelijk dat met de implementatie van deze nieuwe technologieën, nieuwe vraagstukken ontstaan. Met name kan gewezen worden op de assumptie dat deze technologieën op een objectieve, onafhankelijker wijze het politiewerk kunnen sturen (Karppi, 2018) of de politie doelgerichter kunnen inzetten (Strauss, 2018). In Nederland werd een model van predictive policing, het ‘Criminaliteitsanticipatiesysteem’ (CAS), landelijk geïmplementeerd. In België is men zover nog niet. De resultaten van de Parlementaire Onderzoekscommissie ‘Aanslagen’ tonen duidelijk aan dat de informatiepositie van de Belgische geïntegreerde politie niet optimaal is: er is een veelheid aan verschillende databanken (niet alle databanken zijn

---

<sup>1</sup> Jelle Janssens is docent aan de Vakgroep Criminologie, Strafrecht en Sociaal Recht van de Faculteit Rechtsgeleerdheid van de UGent.

<sup>2</sup> Wim Broer is voormalig commissaris van politie en organisatiesocioloog, werkzaam in diverse functies in korpsen in de randstad en als directeur van het Kennisnetwerk van de Politieacademie. Sinds zijn pensioenering is hij actief als directeur van de stichting IPEEK.

<sup>3</sup> Renze Salet is universitair docent aan de Vaksectie Strafrecht & Criminologie van de Radboud Universiteit Nijmegen.

<sup>4</sup> Mark Crispel is korpschef van de politiezone Zennevallei.

gekend), de verschillende partners hebben geen toegang tot elkaars databanken en zelfs de databanken die gebruikt worden door de lokale en de federale politie verschillen van elkaar en zijn niet compatibel (Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2017). Desalniettemin wordt ook in België met grote aandacht gekeken naar landen waar predictive policing en voorspellingsalgoritmes in gebruik zijn. Niet in het minst vanwege de potentiële doelmatige inzet van de beschikbare politiecapaciteit die geconfronteerd wordt met wat ook weleens een infobesitas wordt genoemd.

Tot op heden is over de doorwerking van de nieuwe informatietechnologieën op de politiewerking niet zoveel gekend. De inzet van de nieuwe technologieën werpt immers een aantal vraagstukken op: niet enkel normatieve of morele vraagstukken, maar ook vraagstukken over de politiewerking, de efficiëntie en effectiviteit van de nieuwe technologieën in relatie tot de politiewerking en de politieorganisatie. Het is de opzet van deze editie om deze kenniskloof wat te dichten.

In een eerste bijdrage gaan **Lorenzo Tubbe**<sup>5</sup>, **Dieter Van Der Haeghen**<sup>6</sup> en **Anneleen Rummens**<sup>7</sup> dieper in op de mogelijkheden van informatiegestuurde politiezorg binnen de politiepraktijk aan de hand van een aantal voorbeelden vanuit de Belgische politiezone Zennevallei. Hierbij wordt al snel duidelijk dat een goede omkadering, maar ook de knowhow, opleiding en mindset van de medewerkers van cruciaal belang zijn om een gedegen informatiegestuurde politiezorg te implementeren. De politie beschikt over veel informatie, maar deze informatie verwerken lijkt geen evidentie binnen de dagelijkse werking. Bovendien wordt men in een Belgische context geconfronteerd met een aantal moeilijkheden inzake de compatibiliteit van de verschillende databanken die door de politie worden gebruikt. De auteurs stellen echter vast dat, wanneer gerichte aandacht wordt besteed aan de condities van informatiegestuurde politiezorg, dit zijn vruchten afwerpt.

Waar het in de eerste bijdrage duidelijk wordt dat informatiegestuurde politiezorg en de doorwerking ervan in de politieorganisatie vooral afhankelijk zijn van hoe de politiemensen ermee aan de slag gaan, stellen **Jan Terpstra**<sup>8</sup> en **Renze Salet** vast dat over die doorwerking en de impact van big data policing nog weinig bekend is. Via een literatuurstudie gaan de auteurs op zoek naar de mogelijke effecten van big data policing op het politiewerk en de medewerkers die met de daarvoor benodigde technologie aan de slag gaan. De bevinding dat van de nieuwe technologie veel verwacht wordt, staat in schril contrast met het empirisch onderzoek dat werd verricht naar het gebruik en de impact van deze technologie in de politiepraktijk.

In hun analyse van de toepassing van predictive policing stellen **Rutger Rienks**<sup>9</sup> en **Marc Schuilenburg**<sup>10</sup> ten eerste vast dat er geen sprake is van een revolutie, maar eerder van een evolutie binnen de politiewerking waarbij de toepassing van predictive policing een logische volgende stap is. De auteurs geven aan dat de implementatie van

<sup>5</sup> Lorenzo Tubbe is hoofdinspecteur bij Scorpio, politiezone Zennevallei.

<sup>6</sup> Dieter Van Der Haeghen is hoofdinspecteur bij Scorpio, politiezone Zennevallei.

<sup>7</sup> Anneleen Rummens is PhD Researcher/Predictive Policing aan de UGent.

<sup>8</sup> Jan Terpstra is hoogleraar Criminologie aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Radboud Universiteit Nijmegen.

<sup>9</sup> Rutger Rienks is voormalig afdelingshoofd binnen de landelijke informatieorganisatie bij de Nationale Politie.

<sup>10</sup> Marc Schuilenburg is universitair docent aan de afdeling Strafrecht en Criminologie van de Vrije Universiteit Amsterdam.

predictive policing een impact zal hebben op de politieorganisatie. De invoering stelt beleidsmakers, maar ook politiemedewerkers voor een aantal forse uitdagingen. De auteurs stellen hierbij de maatschappelijke en organisatorische aanvaarding van de implementatie van predictive policing centraal. Vanuit de vaststelling dat de technologie een belangrijke impact heeft op het handelen en sturen van de politie, dient er voldoende aandacht te worden besteed aan de schaduwzijde van de toepassing van de technologie.

Met de introductie van CompStat in New York is het idee ontstaan dat predictive policing bijdraagt tot het reduceren van criminaliteit door een doelmatigere inzet van politiemensen. **Bart de Koning**<sup>11</sup> gaat in zijn bijdrage met dit idee aan de slag en evalueert of predictive policing zo'n dertig jaar na datum de verwachtingen heeft ingelost. Hij stelt in zijn analyse vast dat dit niet zo is. Predictive policing heeft niet geleid tot een grotere ophelderingsgraad. Hij stelt ook vast dat de data die het systeem voeden, biased zijn. Etnische minderheden worden bovengemiddeld geïsoleerd. Dit zet niet enkel de maatschappelijke aanvaarding van de systemen op de helling, maar ook de basisbeginselen die aan de grondslag liggen van de rechtstaat en de grondrechten van de burger.

De vaststelling dat big data policing en predictive policing een impact hebben op de politieorganisatie en de medewerkers, maar ook potentieel op de maatschappelijke aanvaarding van het gebruik van de nieuwe technologieën, wordt duidelijk in de bijdrage van **Lauren Waardenburg**<sup>12</sup>, **Anastasia Sergeeva**<sup>13</sup> en **Marleen Huysman**<sup>14</sup>. In hun etnografische studie van de implementatie van het Criminaliteitsanticipatiesysteem (CAS) dat in Nederland landelijk werd uitgerold, ontmantelen de auteurs niet alleen de mythe van efficiëntie en effectiviteit die de toepassing van predictive policing met zich mee zou brengen, maar ook het aura van objectiviteit en onafhankelijk dat rond datagedreven en statistisch ondersteunde 'voorspellings'-modellen hangt. Hun onderzoek toont hoe arbeidsintensief de voorspellingen zijn, hoe het gebruik van die voorspellingen sterk afhankelijk is van de handelingen en contextuele kennis van niet enkel de politiemedewerkers en intelligence-specialisten, maar ook van het politiemanagement en de gemeente.

In de volgende bijdrage blijven we in Nederland, waar opnieuw het gebruik van het Criminaliteitsanticipatiesysteem (CAS) onder de loep wordt genomen. **Bas Mali**<sup>15</sup> analyseert de toepassing van het CAS door politiemedewerkers en stelt vast dat veel kansen van predictive policing onbenut blijven omdat de medewerkers die ermee aan de slag moeten zelf inschattingen maken over hoe het systeem te gebruiken. Zo blijkt dat het verrijken van de data of voorspellingen beperkt wordt uitgevoerd, dat er onvoldoende feedback wordt gegeven in het systeem om het niveau van voorspellingen te versterken en dat de reguliere werkzaamheden voorrang krijgen. Extra taakopdrachten gekoppeld aan de voorspellingen worden zelden gegeven of uitgevoerd. Uit deze analyse blijkt

<sup>11</sup> Bart de Koning is onderzoeksjournalist.

<sup>12</sup> Lauren Waardenburg is promovendus bij het *KIN Center for Digital Innovation*, School of Business and Economics van de Vrije Universiteit Amsterdam.

<sup>13</sup> Anastasia Sergeeva is Assistant Professor bij het *KIN Center for Digital Innovation*, School of Business and Economics van de Vrije Universiteit Amsterdam.

<sup>14</sup> Marleen Huysman is Full Professor bij het *KIN Center for Digital Innovation*, School of Business and Economics van de Vrije Universiteit Amsterdam.

<sup>15</sup> Bas Mali is wetenschappelijk onderzoeker bij team Onderzoek van de Politieacademie en bij het Informatie- en Analysesteam van de Nationale Briefing, Staf Korpsleiding.

overduidelijk dat het succes van de implementatie van het CAS afhankelijk is van de medewerkers die er gebruik van maken.

Naast het CAS bestaan uiteraard nog lokale initiatieven die de informatiepositie en -verwerking van de politie zoeken te versterken. **Ben Kokkeler**, **Tamar Shibolet** en **Steven van den Oord**<sup>16</sup> presenteren in hun bijdrage de resultaten van hun gevalstudie. Ze onderzochten de impact van Webcare, een initiatief van de politie Twente, waarbij verschillende sociale media en datastromen op een permanente basis gemonitord worden, maar ook gebruikt worden om de communicatie tussen de politie en de burger te faciliteren. Uit hun analyse blijkt dat de informatiepositie van de politie wordt verrijkt door het monitoren van de sociale media, maar het systeem dient ook organisatorisch bedacht te worden ingebed. Er wordt bovendien vastgesteld dat Webcare een impact heeft op de relatie tussen burger en politie en op de politiecultuur. Deze ontwikkeling werpt bijgevolg nieuwe vraagstukken op inzake de relatie tussen politie en de burger.

De toenemende aandacht voor georganiseerde en ondermijnende criminaliteit en de doorwerking ervan binnen de verschillende geledingen van de maatschappij hebben **Arnout de Vries**<sup>17</sup>, **Selmar Smit**<sup>18</sup> en **Jerôme Lam**<sup>19</sup> ertoe aangezet om te onderzoeken in welke mate het gebruik van technologieën zoals predictive policing, maar ook apps die burgerparticipatie dienen te faciliteren, kunnen bijdragen tot het versterken van een preventieve en proactieve aanpak van deze fenomenen. De auteurs stellen hierbij niet enkel vast dat de nieuwe technologieën intern kritiek krijgen en dilemma's opwerpen, maar ook dat het proactief betrekken van burgers evenzeer op kritiek stuit en dilemma's met zich meebrengt. Desalniettemin bespeuren de auteurs kansen bij het combineren van technologieën en menselijke intelligentie in de aanpak van ondermijnende criminaliteit indien aan een aantal randvoorwaarden kan worden voldaan op het gebied van informatiedeling, verwachtingen en een voeding van de voorspellingsalgoritmes.

De aandacht voor georganiseerde en ondermijnende criminaliteit en een integrale aanpak waarbij ook het lokale niveau sterk wordt betrokken, blijft niet beperkt tot Nederland. Ook in België wordt sinds enige jaren sterk ingezet op bestuurlijke handhaving waarbij Nederlandse ingrediënten worden overgenomen en toegepast in een Belgische context. In tegenstelling tot in Nederland, echter, kenmerkt de bestuurlijke handhaving in de aanpak van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit zich door een organische, bottom-up ontwikkeling. Net zoals in Nederland staat informatiegaring en -deling centraal waarbij op een aantal obstakels wordt gebotst. **Annemie De Boye**<sup>20</sup> staat stil bij de ontwikkeling van bestuurlijke handhaving in België en geeft duiding bij de Belgische aanpak vanuit het Arrondissementeel Informatie en Expertisecentrum (ARIEC) Limburg. Hierbij stelt ze vast dat het delen van informatie via casusoverleg tussen verschillende partners tot een dataverrijking leidt, wat de aanpak van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit versterkt. Er moet wel zorg worden besteed

<sup>16</sup> Ben Kokkeler, Tamar Shibolet en Steven van den Oord zijn allen verbonden aan het Lectoraat Digitalisering en Veiligheid, Expertisecentrum Veiligheid van de Avans Hogeschool.

<sup>17</sup> Arnout de Vries is Senior Scientist bij TNO.

<sup>18</sup> Selmar Smit is Senior Scientist bij TNO.

<sup>19</sup> Jerôme Lam is wetenschappelijk onderzoeker aan de afdeling Kennis en Onderzoek van de Politieacademie.

<sup>20</sup> Annemie De Boye is criminologe en coördinator van het Arrondissementeel Informatie en Expertise Centrum (ARIEC) Limburg.

aan de wettelijke omkadering van de informatiedeling binnen een geïntegreerde en integrale aanpak.

Dit is ook de boodschap van **Peter Klerks**<sup>21</sup> en **Kelly Vink-Teeven**<sup>22</sup>, die ingaan op de rol van het Openbaar Ministerie bij het gebruik van de nieuwe informatietechnologie die de aanpak van criminaliteit dient te faciliteren. Interessant is dat de auteurs stilstaan bij de toevloed aan informatie die op politionele en gerechtelijke actoren afkomt, waardoor de inzet van nieuwe technologieën onafwendbaar wordt om deze te beheersen. De auteurs staan ook stil bij de impact van het gebruik van de nieuwe informatietechnologieën waarbij gewaarschuwd wordt voor de creatie van een kloof tussen de onderzoekers en het terrein zelf.

In een laatste bijdrage, tot slot, slaan **Arjen Meijer**<sup>23</sup> en **Wim Broer** even een andere weg in door de aandacht niet zozeer te richten op technologie als potentiële facilitator van de politiewerking of de aanpak van criminaliteit maar op het onderkennen van de noodzaak om een onderscheid te maken tussen waarnemen en beïnvloeden. Om politiemensen daarin te trainen wordt technologie ingezet om verschillende scenario's te creëren die kunnen bijdragen tot betere waarnemingen van bepaalde problematieken, maar vooral ook tot een betere besluitvorming. Hiervoor is het besef nodig dat beïnvloeding van een ongewenste situatie om een ander begrippenkader vraagt dan de waarneming ervan. Aan de hand van een operationalisatie van het barrièremodel Loverboys van het CCV geven de auteurs aan dat computerprogramma's het hanteren van complexe vraagstukken in de opleiding en de praktijk faciliteren, wat uiteindelijk moet leiden tot meer effectiviteit.

Op het einde van deze editie vinden de lezers nog een boekbespreking door **Eric Bervoets**<sup>24</sup> van een doctoraal proefschrift: "Jeugdgroepen en goed politiewerk" door Anne van Uden.

Het wordt de lezer duidelijk dat het grote geloof in de toepassingen van verschillende soorten technologieën in het oplossen, beheersen en voorkomen van criminaliteit sterk afhankelijk is van de context waarbinnen deze technologieën gebruikt worden. Het zijn immers nog steeds mensen die ermee aan de slag moeten, bereid moeten zijn om de technologieën te gebruiken, de data dienen te interpreteren, maar ook de data dienen aan te leveren. In de verschillende bijdragen wordt daarom terecht niet enkel op het potentieel van de inpassingen van technologieën binnen een informatiegestuurde politiezorg gewezen, maar ook op de schaduwzijde die met een dergelijke implementatie gepaard gaat. Zo wordt duidelijk dat het gebruik van technologieën niet enkel doordacht moet gebeuren en goed omkaderd moet zijn. Politiewerk blijft mensenwerk waarbij technologie ondersteunend kan werken, maar niet de overhand kan nemen. Het is immers niet de bedoeling dat de staart met de hond kwispelt.

<sup>21</sup> Dr. Peter Klerks werkt als coördinerend beleidsadviseur bij het Parket-Generaal van het Nederlandse Openbaar Ministerie en als docent Recherchekunde aan de Politieacademie.

<sup>22</sup> Kelly Vink-Teeven werkt als beleidsmedewerker Informatie en privacyfunctionaris bij het Landelijk Parket van het OM.

<sup>23</sup> Arjen Meijer is directeur van Alforto. Hij werkt aan het 3DE5-raamwerk en schrijft software om dit raamwerk in praktijk te brengen.

<sup>24</sup> Eric Bervoets is zelfstandig onderzoeker bij Bureau Bervoets.

## Bibliografie

BELGISCHE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS (2017). *Parlementair Onderzoek belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de terroristische aanslagen van 22 maart 2016 in de luchthaven Brussel-Nationaal en in het metrostation Maalbeek te Brussel, met inbegrip van de evolutie en de aanpak van de strijd tegen het radicalisme en de terroristische dreiging. Derde tussentijds verslag over het onderdeel "veiligheidsarchitectuur"*. Brussel: Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, 15 juni 2017, Doc 54 1752008.

BRAYNE, S. (2017). Big Data Surveillance: The Case of Policing. *American Sociological Review*, 82(5), 977-1008.

KARPPI, T. (2018). "The Computer Said So": On the Ethics, Effectiveness, and Cultural Techniques of Predictive Policing. *Social Media + Society*, April-June, 1-9.

MEIJER, A., & WESSELS, M. (2019). Predictive Policing: Review of Benefits and Drawbacks. *International Journal of Public Administration*, 42(12), 1031-1039.

STRAUSS, S. (2018). Big data – within the tides of securitisation? In A.R. SAETNAN, I. SCHNEIDER, & N. GREEN (Eds.), *The politics of big data – big data, big brother?* (pp. 46-67). Oxon: Routledge.